Lesson 12: Exercise Pages 147 - 158

Sanskrit to English

1. अस्ति[अस् 2P pres III/1] नदी-[TP6]तीरे अल्पं समन्ततः वृक्ष-[TP3]परिवेष्टितं देव-[TP6]मन्दिरम् ।
   On the river-bank there is a small god-temple surrounded by trees all around.

---

2. तत्-[TP6]समीपे केचिद् गुल्माः अपि रोहन्ति ।
   In its vicinity some thickets also grow.

---

3. तेषां पुष्पित-[KD]शाखानां मध्ये बहवः अलयः पराग-[TP6]अन्वेषणे परिपतन्ति ।
   In the middle of their flowered branches many bees fly around in search of pollen.

---

4. अलि-[TP6]विरावः विहग-[TP6]शब्दैः सुस्वरं मिश्रीभवति[मिश्री-भू 1P pres III/1] ।
   The buzzing of the bees mingles sweetly with the sounds of birds.

---

5. प्रत्यहं नराः नार्यः च समीप-[TP7]स्थेभ्यः ग्रामेभ्यः तद् देव-मन्दिरं पूजनार्थं अ◌ागच्छन्ति ।
   Everyday men and women from the nearby villages come to that temple for puja.

---

6. मन्दिर-[TP6]अभ्यन्तरे विष्णोः प्रतिमा तिष्ठति ।
   In the interior of the temple stands an image of Vishnu.

---

7. इयं[1/1] प्रतिमा अतीव कोविदेन मूर्तिकारेण अन्यस्मिन्[7/1] एव कल्पे कृता इति ग्राम-[TP6]जनाः वदन्ति ।
   The village people say this image was made by a very skilled sculptor in entirely another age.

---

8. तस्य देव-मन्दिरस्य पश्चात् विशालः अ◌ाश्रमः विद्यते ।
   Behind the temple exists a vast ashrama.

---

9. तत्र कश्चिद् ब्रह्मर्षिः निरन्तरं ध्यान-[TP7]निमग्नः वसति ।
   There a priest-sage lives constantly immersed in meditation.

---

10. तं ऋषिं न कोऽपि अभिभाषते न कोऽपि अभिवादयति ।
    No one addresses that sage, and no one greets him.

---

11. इति मया[3/1] श्रुतम् ।
    Thus it is heard by me.

Abbreviations: P = parasmaipada, A = ātmanepada, p- = passive, c- = causative, pres = present, imperf = imperfect, opt = optative, fut = future, perf = perfect, imper = imperative, aor = aorist, ger = gerund, inf = infinitive, denom = denominative, PPP = Past Passive Participle, PrAP = Present Active Participle, PrPP = Present Passive Participle, gerv = gerundive, TP = tatpuruṣa, KD = karmadhāraya, BV = bahuvrīhi, & = dvandva

12. अाश्रमस्य तापसाः पर्णशालासु इतस्ततः वसन्ति ।

The ascetics of the ashrama live here and there in leaf huts.

---

13. ते केवलं मूलैः फलैः पुष्पैः च उपजीवन्ति ।

They live only on roots, fruits, and flowers.

---

14. केचन दीर्घ-[KD]कालं ध्यायन्ति ।

Some meditate for a long time.

---

15. केचन तरु-[TP6]छायायां सूक्तानि पठन्ति ।

Some read Vedic hymns in the shade of the tree.

---

16. अन्ये तापसाः काष्ठानि यज्ञ-[TP6]अग्नये अवचिन्वन्ति[अव-चि 5P pres III/+] ।

Other ascetics collect sticks for the yajña fire.

---

17. केचन काले काले सूक्ष्मेषु व्याकरण-[TP6]विषयेषु विवदन्ते यथा किं परस्मैपदं अात्मनेपदं वा कस्मिँश्चिद् सूत्रे दोषरहितं इति ।

From time to time, some argue about subtle grammar topics such as, “In a certain sutra is parasmaipada or atmanepada devoid of error?”

---

18. अन्ये विविधानि योग-[TP6]अासनानि अाचरन्ति ।

Others practice various yogic postures.

---

19. नदी-तीरे बहवः बालाः दीव्यन्ति - केचिद् धावन्ति केचिद् वृक्षस्य पश्चात् गूहन्ति केचिद् गुल्मस्य अधस्तात् शेरते[शी 2P pres III/+] केचिद् अचलाः छायायां तिष्ठन्ति - ते सर्वे अन्योन्यान् क्रीडायां प्रतारयितुं[प्र-तॄ c-inf] यतन्ते ।

On the riverbank many children play - some run, some hide behind the tree, some lay below the thicket, some stand still in the shade - they all try to trick each other in play.

---

20. अन्ये तु जले निमज्ज्य अल्प-[KD]कालं परिप्लुत्य तीरं प्रत्यागच्छन्ति ।

Still others, having dived in the water, having swum around a short while return to the shore.

---

21. कतिपयाः तु पारं प्रतिकूलं भुजैः तीर्त्वा परिश्रान्ताः प्रत्यागम्य तीरे न्यग्रोधपादप-[TP6]छायायां स्वपन्ति ।

A few having swum with their arms to the other shore in the opposite direction, have returned tired, sleep in the shade of the banyan tree on the shore.

Abbreviations: P = parasmaipada, A = ātmanepada, p- = passive, c- = causative, pres = present, imperf = imperfect, opt = optative, fut = future, perf = perfect, imper = imperative, aor = aorist, ger = gerund, inf = infinitive, denom = denominative, PPP = Past Passive Participle, PrAP = Present Active Participle, PrPP = Present Passive Participle, gerv = gerundive, TP = tatpuruṣa, KD = karmadhāraya, BV = bahuvrīhi, & = dvandva

22. कदापि तत्र केनचिद् वाद्यमानं[वाद् PrPP 2/1] वेणुं शृणुयात् ।
Sometimes there one might hear a flute being played by someone.

---

23. वादके वाद्य-[TP6]विद्यायां न कोविदे सति शब्दाः बहुवारं कर्कशाः दृश्यन्ते[दृश् p-pres III/+] ।
When the musician is not skilled in the art of playing often harsh notes are seen.

---

24. तस्मात् देव-मन्दिरात् न दूरं एकः जलाशयः विद्यते ।
Not far from that temple a lake exists.

---

25. तत्र अनेकाः हंसाः अन्यैः विहगैः सह विहरन्ति ।
There many swans pass time with other birds.

---

26. वर्षा-[TP6]अागमे तु सर्वे हंसाः इमं जलाशयं त्यक्त्वा कैलास-[KD]पर्वते मानस-[KD]सरोवरं पतन्ति ।
But in the coming of the rains all the swans, having left this lake, fly to Lake Manasa on Mount Kailasa.

---

27. अन्ये विहगाः तत्र जलाशये तिष्ठन्ति ।
Other birds remain there at the lake.

---

28. चातकाः तु मेघान् समुत्पत्य तेषु अनुषज्जन्ते ।
But the Chatakas rush forth to the clouds and stick to them.

---

29. चातकाः हि जल-[TP6]विन्दुभिः उपजीवन्ति इति वदन्ति जनाः ।
For people say the Chatakas live on raindrops.

---

30. तस्मिन् जलाशये प्रभूताः मत्स्याः विद्यन्ते इति विदित्वा कैवर्ताः मत्स्यान् जालेन ग्रहीतुं दूरतः एव अागच्छन्ति ।
Having known that many fish live in that lake, fishermen come from afar to catch fish with a net.

---

31. तत्र जलाशय-[TP6]तीरे मत्स्यान् पक्त्वा भक्षयन्ति ।
There on the lakeshore, having cooked the fish they eat them.

---

32. अस्य जलाशयस्य समीपे महा-[KD]वनं विद्यते ।
In the vicinity of this lake exists a great forest.

---

33. तद्-[KD]वने प्रभूताः मृग-[TP6]प्रकाराः वसन्ति ।
In this forest many kinds of animals live.

Abbreviations: P = parasmaipada, A = ātmanepada, p- = passive, c- = causative, pres = present, imperf = imperfect, opt = optative, fut = future, perf = perfect, imper = imperative, aor = aorist, ger = gerund, inf = infinitive, denom = denominative, PPP = Past Passive Participle, PrAP = Present Active Participle, PrPP = Present Passive Participle, gerv = gerundive, TP = tatpuruṣa, KD = karmadhāraya, BV = bahuvrīhi, & = dvandva

34. प्रतिदिवसं व्याध-[TP6]गणाः तान् मृगान् मृगयितुं अरण्यं प्रविशन्ति ।
Everyday groups of hunters enter the forest to hunt these animals.

---

35. तान् व्याधान् दृष्ट्वा एव ते मृगाः अपसरन्ति ।
Upon merely seeing the hunters, the animals flee.

---

36. यतः व्याधानां इषवः अतिशीघ्राः ततः मृगाः बहवः म्रियन्ते ।
Since the arrows of the hunters are very fast, therefore many animals die.

---

37. केचिद् शर-[TP3]हताः पृथिव्यां पतित्वा तत्र एव म्रियन्ते ।
Some, hit by arrows, having fallen on the ground, die right there.

---

38. केचन पुनः सहसा न म्रियन्ते ।
Then again, some do not die immediately.

---

39. व्याधानां तीक्ष्ण-[KD]शरैः हताः अपि ते दूरं अपद्रुत्य गुहां प्रविश्य अल्प-कालं जीवित्वा अन्ते पञ्चत्वं गच्छन्ति ।
Even though hit by the sharp arrows of the hunters, having run far away, having entered a cave, having lived a short while, in the end they perish.

---

40. अन्ये मृगाः तीव्रं व्रणिताः अपि न मृत्वा व्याधेभ्यः पलाय्य अन्यं वन-भागं गत्वा तत्र भय-[TP3]समुपेताः जीवन्ति ।
Other animals, even though severely wounded, not having died, having run away from the hunters, having gone to another part of the forest, there they live accompanied by fear.

---

41. केचिद् व्याधाः पाशान् नियुज्य मृगान् अल्पान् जन्तून् विशेषतः लब्ध्वा व्यापादयन्ति खादन्ति च।
Some hunters, having set traps, having caught animals - especially small creatures - kill and eat them.

---

42. अन्ये तु शरान् विषेण विलिप्य अरण्ये अश्व-[TP6]पृष्ठे गच्छन्ति ।
Still others having smeared arrows with poison go in the forest on horseback.

English to Sanskrit

1. कश्चिद् द्विजो नगरस्य मार्गे दीर्घकालं परिभ्रम्य सूर्यतापात् तृष्णागृहीतो वृक्षच्छायायां सुप्तं नरं दृष्ट्वा तत्समीपं गत्वा तं बोधयित्वा अपृच्छत् कुत्र जलं विन्दामि इति ।

---

2. तदनन्तरं तं द्विजं स्वप्ने अ◌ागतं देवं एव मत्वा स नरः सहसा प्रत्यवदत् हे देव अत्रैव जलं न विद्यते ।

Abbreviations: P = parasmaipada, A = ātmanepada, p- = passive, c- = causative, pres = present, imperf = imperfect, opt = optative, fut = future, perf = perfect, imper = imperative, aor = aorist, ger = gerund, inf = infinitive, denom = denominative, PPP = Past Passive Participle, PrAP = Present Active Participle, PrPP = Present Passive Participle, gerv = gerundive, TP = tatpuruṣa, KD = karmadhāraya, BV = bahuvrīhi, & = dvandva

3. परन्तु यद् जलं तस्मिन् घटे तिष्ठति तद् एव भवते ददामि इति ।

4. तस्य इदं वचनं श्रुत्वा तस्य हस्तात् घटं गृहीत्वा अात्मानं जलं पिबन्तं संदर्श्य द्विजो घटं प्रत्ययच्छत् ।

5. अहं तुभ्यं अनुगृहीतोऽस्मि इति च उक्त्वा मार्गे पुनः प्रस्थितः ।

6. घटं तदापि जलपूर्णं दृष्ट्वा स मन्दभाग्यो नरोऽचिन्तयत् स निश्चयेन देवोऽत्र न संशयः इति ।

7. समीपे च मन्दिरं यज्ञार्थं गत्वा अतीव संतुष्टोऽभवत् ।

8. तस्मिन्नन्तरे द्विजस्य तृष्णा अपगतः सोऽपि अतीव संतुष्टोऽभवत् ।

Abbreviations: P = parasmaipada, A = ātmanepada, p- = passive, c- = causative, pres = present, imperf = imperfect, opt = optative, fut = future, perf = perfect, imper = imperative, aor = aorist, ger = gerund, inf = infinitive, denom = denominative, PPP = Past Passive Participle, PrAP = Present Active Participle, PrPP = Present Passive Participle, gerv = gerundive, TP = tatpuruṣa, KD = karmadhāraya, BV = bahuvrīhi, & = dvandva